

סוגיות מרכזיות במשק הישראלי

דו"ח בנק ישראל 2012

**סטנלי פישר, נגיד בנק ישראל
2 באפריל 2013**

נושאים

■ נתוני המשק הישראלי

■ המצב הפיסקאלי

■ שוק הדיור

■ הסקטור הפיננסי: שיתוף פעולה רגולטורי

המשק הישראלי (2012)

3.1	צמיחה*
3.8	תחזית הצמיחה ל-2013*
6.5	אבטלה (גילאי +15, ינואר 2013)
1.5	שיעור האינפלציה (פברואר 2013)*
1.8	תחזית האינפלציה לשנה קדימה*
-0.1	החשבון השוטף**
3.64	שער החליפין
73.4	יחס חוב תוצר**
4.2	הגרעון התקציבי**
3.6	תחזית הגרעון ל-2013**

* שיעורי שינוי

** אחוזי תוצר

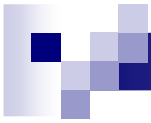
המצב הפיסקאלי

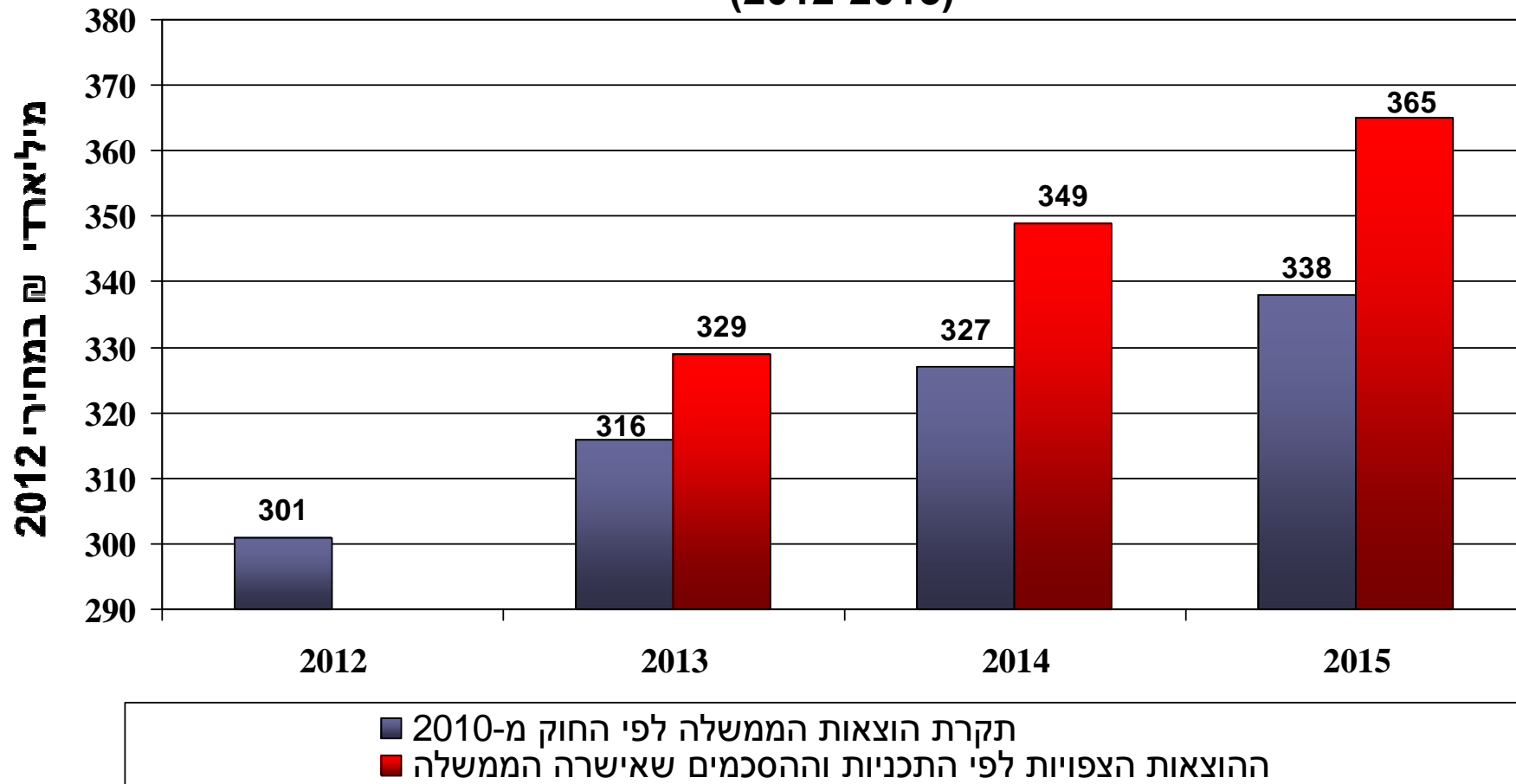
המצב הפיסקאלי

- הגרעון בתקציב המדינה לשנת 2012 היה 4.2 אחוזי תוצר, 2.2 אחוזי תוצר מעל היעד בעת אישור התקציב ב-2010, וכנקודת אחוז יותר מהגרעון ב-2011.
- הגירעון ב-2012—רובו גירעון מבני; המשק היה מצוי בקרבת תעסוקה מלאה.

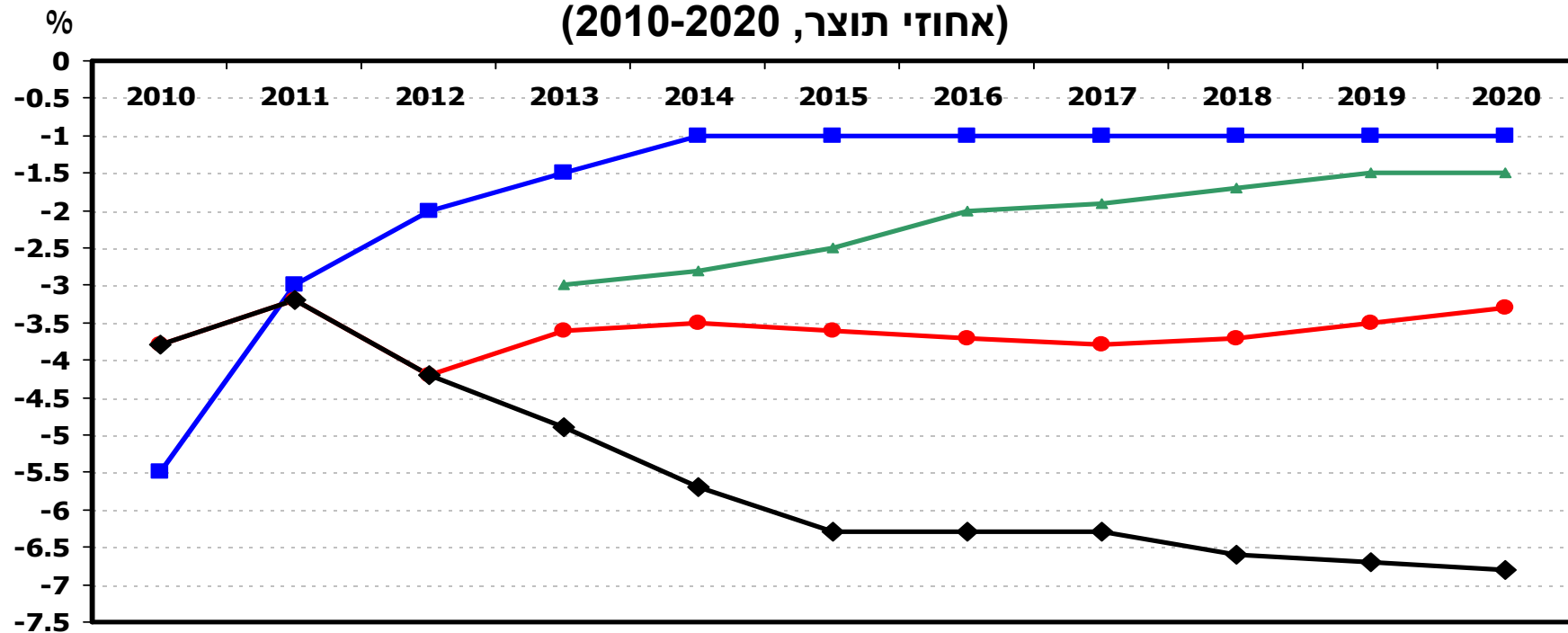
ההוצאות הצפויות ב-2013 ובשנים הבאות גבוהות במידה ניכרת מרמה העקבית עם כלל ההוצאה

תקרת ההוצאות בתקציב הממשלה וההוצאה הנגזרת מתכניות הממשלה (2012-2015)

כדי לעמוד במתווה הגירעון (המעודכן) שהוחלט ע"י הממשלה ב- 2012 (העקום הירוק), ובכלל ההוצאה, תידרש עלייה משמעותית של תקבולי המיסים בשנים הקרובות.

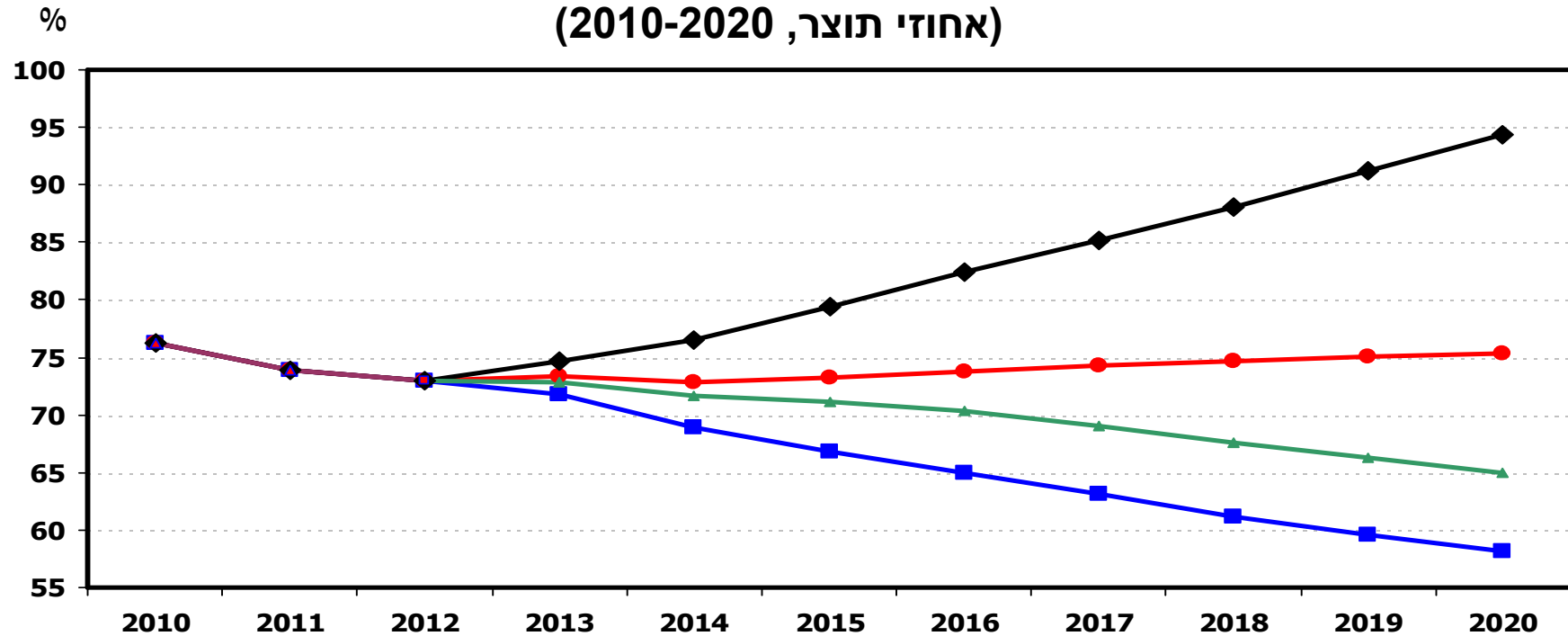
**העודף בתקציב בתוואי מדיניות שונים
(אחוזי תוצר, 2010-2020)**

- תקרת הגירעון הקבועה בחוק מ-2009
- הוצאות על פי כלל ההוצאה (2010) ושיעורי מס על פי החקיקה הקיימת (צמיחה ממוצעת 3.3%)
- ◆ הוצאות על פי התוכניות שאומצו ושיעורי מס על פי החקיקה הקיימת (צמיחה ממוצעת 3.3%)
- ▲ מתווה הגירעון על פי החלטת הממשלה מ-2012

ללא התאמה משמעותית של תקציב המדינה – יחס החוב לתוצר אינו צפוי לרדת בשנים הקרובות (אלא אם שיעור הצמיחה יהיה גבוה במיוחד)

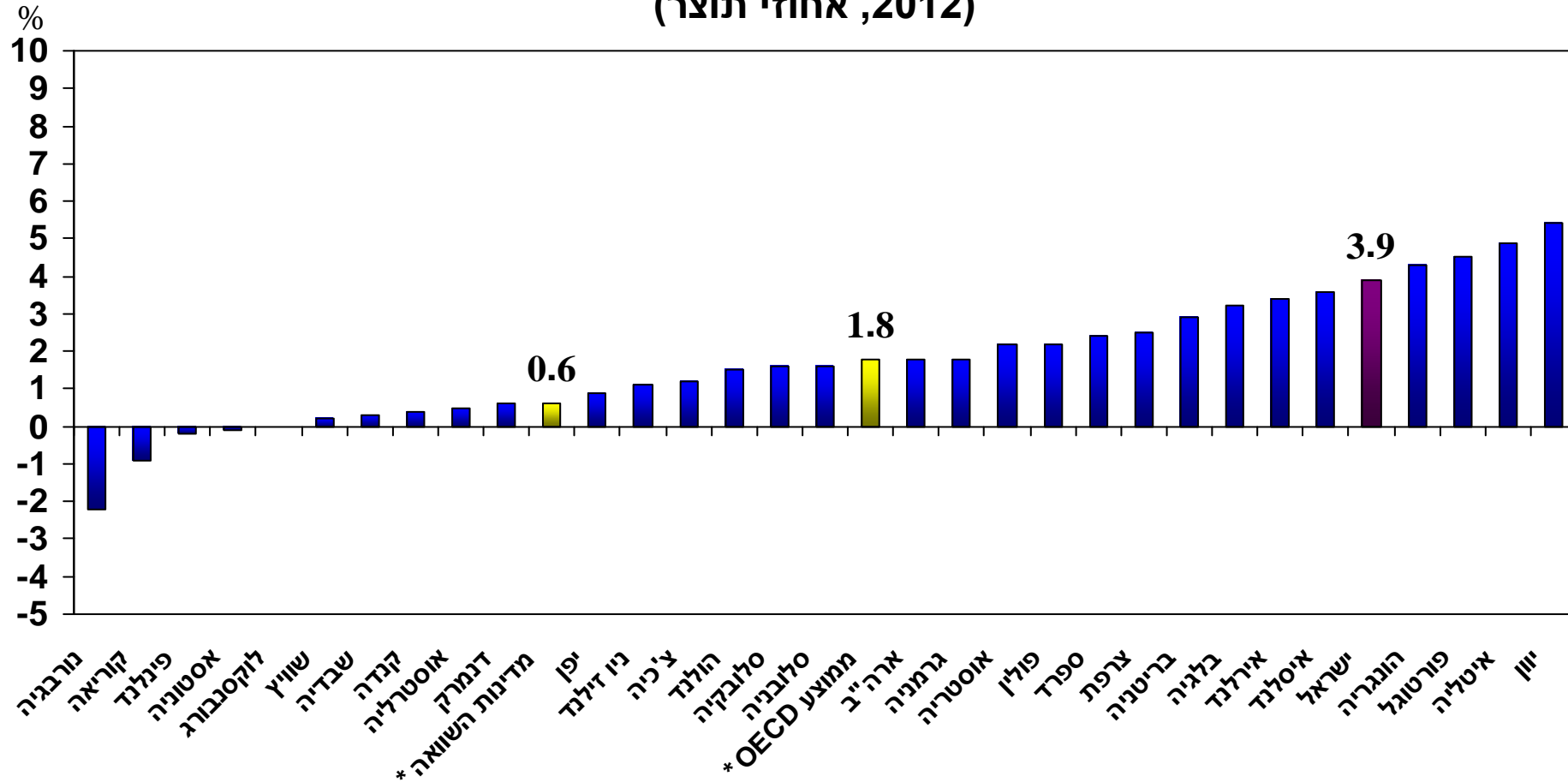
**יחס החוב לתוצר בתוואי מדיניות שונים
(אחוזי תוצר, 2010-2020)**

- 2009- תקרת הגירעון הקבועה בחוק מ-2009
- הוצאות על פי כלל הוצאה (2010) ושיעורי מס על פי החקיקה הקיימת (צמיחה ממוצעת 3.3%)
- ◆ הוצאות על פי התוכניות שאומצו ושיעורי מס על פי החקיקה הקיימת (צמיחה ממוצעת 3.3%)
- ▲ מתווה הגירעון על פי החלטת הממשלה מ-2012

נטל תשלומי הריבית בישראל גבוה

תשלומי הריבית של הממשלה בישראל בהשוואה למדינות ה-OECD
(אחוזי תוצר, 2012)

* ממוצע פשוט למדינות ה-OECD. מדינות ההשוואה מייצג ממוצע חשבונאי פשוט של המדינות אוסטרליה, אוסטריה, בלגיה, דנמרק, פינלנד, קוריאה, הולנד, ניו זילנד, נורבגיה, שבדיה, ושווייץ.
המקור: עיבודי בנק ישראל ל-OECD Economic Outlook.

שוק הדיור

סוגיות עיקריות

עליית מחירי הדירות:

- עליית מחירי הדירות הואצה במחצית השנייה של 2012, ועליית שכר הדירה התמתנה ביחס לאשתקד.
- בסיכום שנתי, העלייה הריאלית ב- 2012 במחירי הדירות הגיעה ל-5.5 אחוזים, לאחר עלייה מצטברת של כ-40 אחוזים בין השנים 2008 - 2011.
- העלייה הריאלית בשכר הדירה ב-2012 הגיעה ל-2.1 אחוזים, לעומת 3.7 אחוזים בשנת 2011.

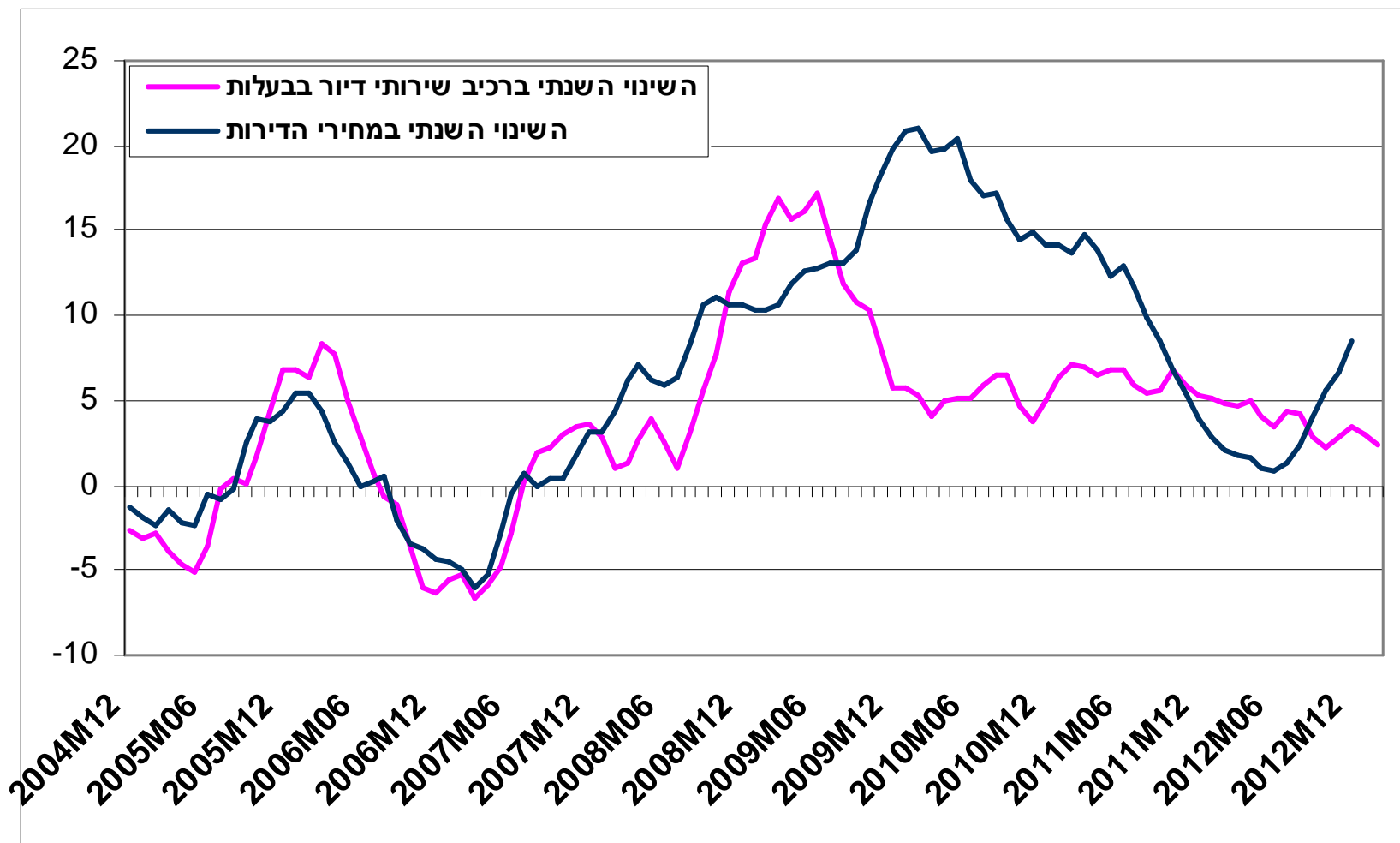
עליית הביקוש לדירות:

- עליית הביקושים נגרמה בעיקר כתוצאה מגידול האוכלוסייה, העלייה ברמת החיים והירידה בכלל הריביות והתשואות האלטרנטיביות במשק
- בדומה לעולם, ירדו התשואות על אג"ח ממשלתיות ובמקביל חלה עליה בשכר הדירה – שילוב שהביא להגברת הביקוש לדירות כנכס להשקעה.

צמצום קצב התרחבות היצע הדירות:

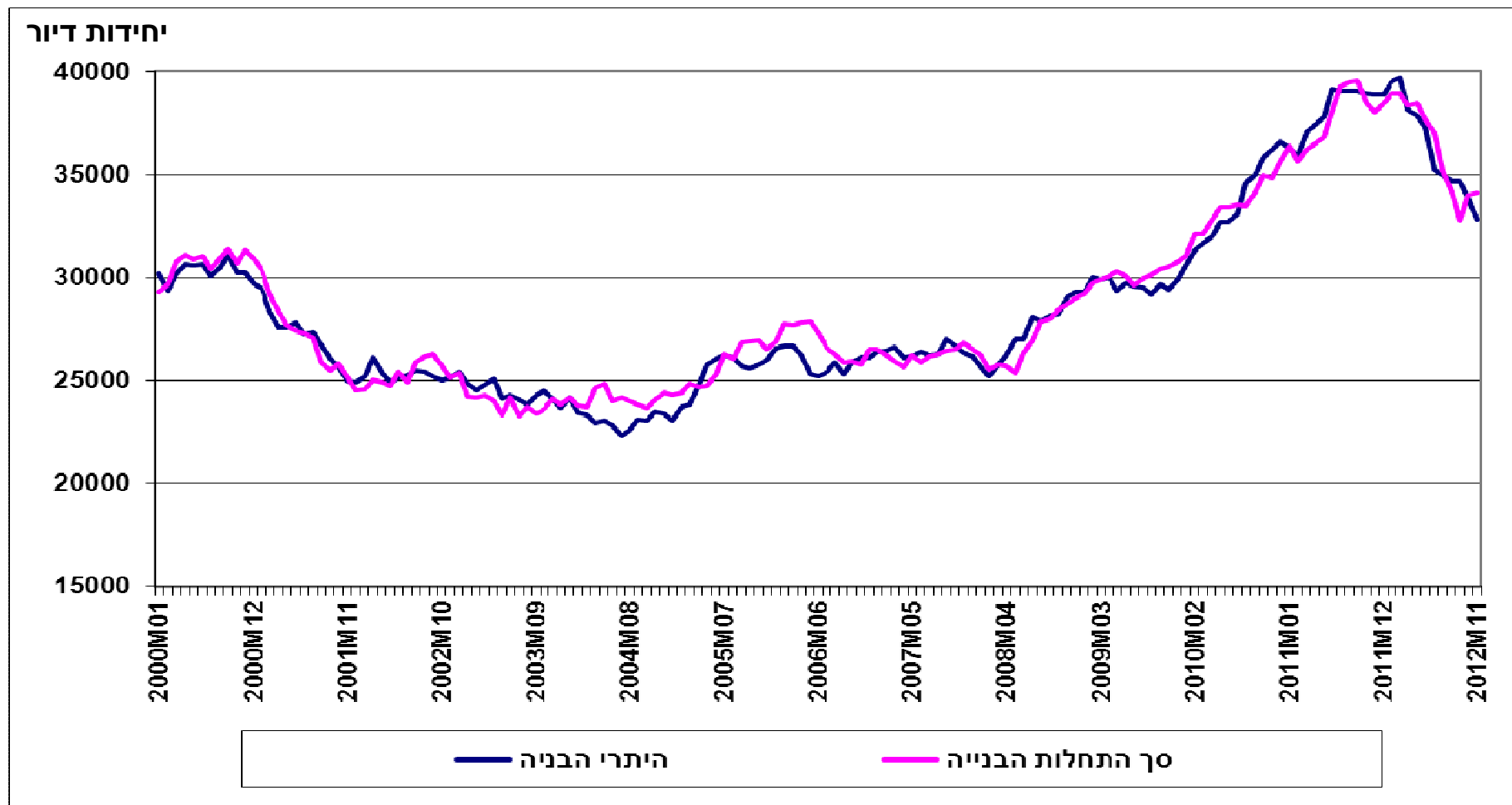
- בשנת 2012 נרשמה האטה בהתחלות הבנייה לאחר 4 שנים של עלייה בהן, ונרשמה ירידה משמעותית בכמות ההיתרים של הוועדות המקומיות להתחלת בנייה.

קצב השינוי השנתי במחירי הדירות וברכיב שירותי הדיור בבעלות

התחלות בנייה והיתרים

(כמות שנתית, 2000-2012)

**קשיחות ההיצע – שלבי "הייצור" של קרקע מתוכננת לבנייה
והערכה של הזמן הממוצע הנדרש (שנים)
בצד ההיצע: התגברות המגבלות בשלב היתרי הבנייה**

משך הזמן (שנים)	1	5	1.5	0.5	3	0-0.5	2
השלב	בדיקת התכנות והכנת התכנית להגשה לוועדה המחוזית	אישור הוועדה המחוזית	הכנת תכנית פיתוח (מים, חשמל ודרכים) והוצאת פיתוח	פרסום מכרז והחלטה על זוכה	מתן היתר בנייה (הוועדות המקומיות)	קבלת היתר – התחלת בנייה	התחלת בנייה – גמר בנייה
היזם	ממ"י, משב"ש	ממ"י, משב"ש	ממ"י, משב"ש	ממ"י, משב"ש	הקבלן הזוכה	הקבלנים	הקבלנים
המאשר		מנהל התכנון, משרד הפנים	הרשות המקומית ומשרדי ממשלה שונים		הוועדות המקומיות		

שוק הדיור: מסרים עיקריים

הסיבות העיקריות לעלייה החדה של מחירי הדירות:

• משנת 2008 מלאי הדירות הקיים והיקף התחלות הבנייה לא הספיק בכדי לענות על הצרכים הדמוגרפיים של האוכלוסייה.

• עליית הביקוש לדירות כנכס להשקעה כתוצאה מירידת התשואה על נכסים חלופיים.

מהו חלקה של מדיניות הריבית בעליית מחירי הדירות והאם נכון היה לנקוט במדיניות זו:

• השארת הריבית ברמה גבוהה יותר הייתה מובילה לייסוף של השקל, פגיעה בייצוא ובהשקעות במשק. כתוצאה, הצמיחה הייתה איטית יותר, האבטלה גבוהה יותר וקצב בניית הדירות נמוך יותר.

• שינויים בריבית משפיעים על הביקוש לדירות. בנוסף לכך, גם הצעדים של המפקח על הבנקים לשמור על יציבות המערכת הפיננסית (למשל שינויים ב-LTV של משכנתאות) משפיעים בעיקר על הביקוש לדיור.

• כדי לגרום בו זמנית לעלייה בקצב הבנייה יחד עם ירידה במחירי הדירות, יש להשפיע על היצע הדירות. הצעדים הנדרשים כוללים בעיקר:

- הגדלת היקף הקרקע הזמינה לבנייה.
- צעדים לקיצור משך הזמן מתכנון הבניה לתחילת הבניה בפועל.

חלקה של הממשלה בשוק הדירות:

1. מדיניות קרקעות ותכנון: משימה לא קלה אבל חיונית.
2. ריסון ביקושים מצד משקיעים ע"י צעדי מיסוי: בעיקר מס שבח.

שיתוף פעולה רגולטורי

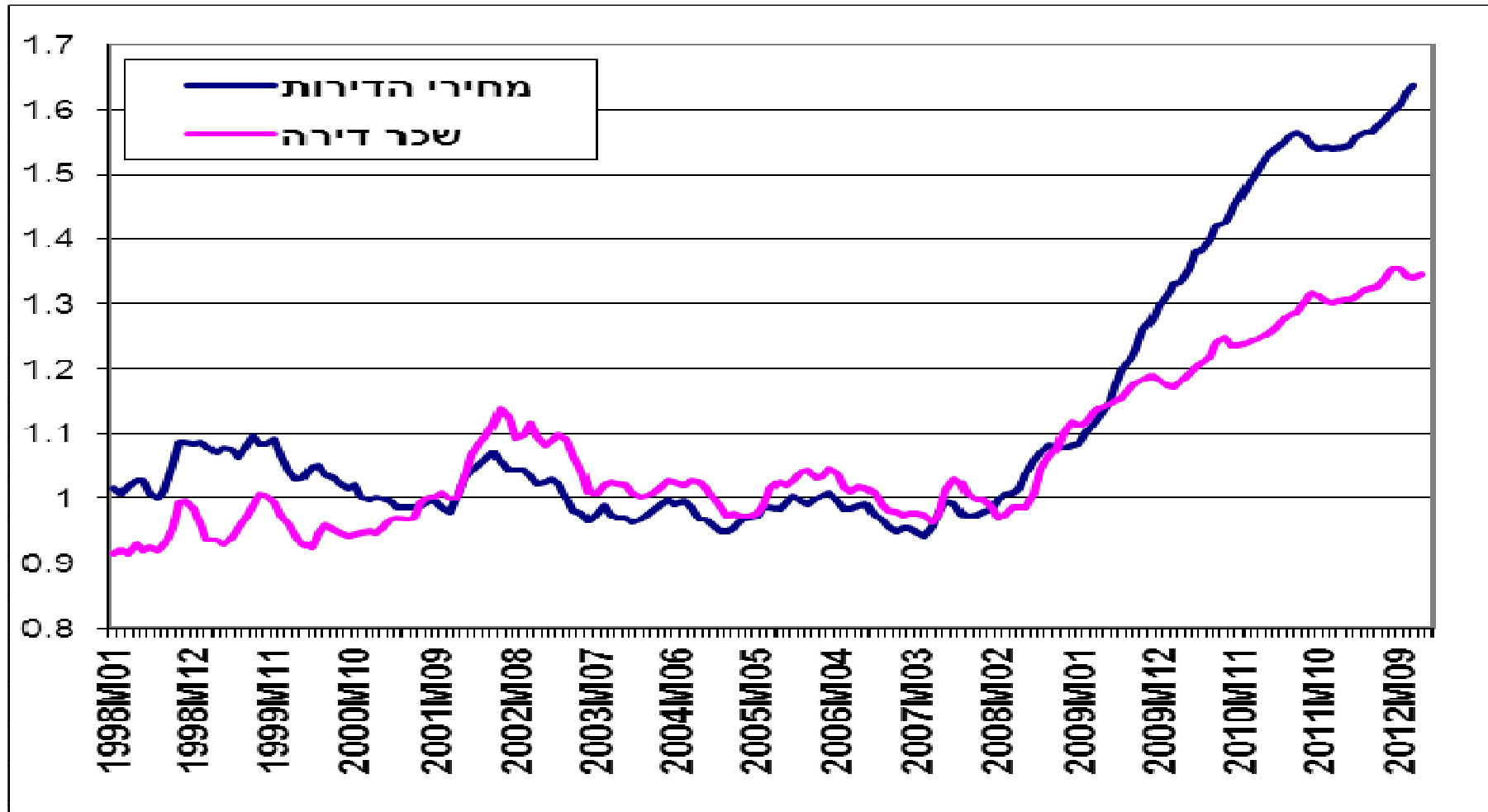
שיתוף פעולה רגולטורי

- בדוחות הסופיים של קרן המטבע בביקורת ה-FSAP שנערכה בנובמבר 2011 כלולה **המלצה להקים ועדה ליציבות פיננסית**, בהשתתפות כל הרגולטורים.
- ועדה ליציבות פיננסית תשפר את התיאום בין הרגולטורים ואת האפקטיביות של המדיניות המיקרו-והמקרו-יציבותית.
- המלצה זו מבליטה את החשיבות של **מיסוד האופן שבו הרשויות מטפלות במשותף ביציבות הפיננסית המערכתית**.
- ועדה כזו טרם הוקמה בישראל, אולם היא קיימת בארה"ב, בריטניה, באיחוד האירופי ובמדינות רבות נוספות.
- יש לפעול להקמתה בישראל של ועדה לשיתוף פעולה רגולטורי, ששמה המתאים "הועדה ליציבות פיננסית".

תודה

מחירי הדירות ושכר דירה

* דצמבר 2001=1

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל